

**Yediçınar Yaylası'ndaki Kahramanlara Yönelik
Psikolojik Bir Çözümleme Denemesi**

Mehmet Emin Uludağ¹

Özet

Osmanlı devletinin üzerinde derin etkiler bıraktığı Kemal Tahir, romanlarında hemen hemen hep aynı konuları işler. Israrla yüzeysel Batıcılığa karşı çıkar ve çöküşün çözümünü içeride arar. Yazarın romanları arasında en az bilineni, inceleme ve araştırma yapılanı *Yediçınar Yaylası*'dir. Bu roman, yazarın diğer romanları ile ortak noktaları çok olsa da yazılış tarihi ve işlediği konular bağlamında Kemal Tahir'in romancılığının başka yönlerini açığa vurumu noktasında önemlidir. Bu çalışma, Kemal Tahir'in roman kuramcılığında ziyade roman sanatındaki başarısını ortaya koymayı amaçlar. Bilhassa yazarın hapisane travması doğrultusunda oluşan libidinal enerjisinin roman kahramanlarına nasıl yansıdığını vurgulamayı hedefler. Romanın tümü, roman araştırması ve incelemesi metoduna göre fişlendikten sonra romanın temel unsurlarından eserin kahramanları incelenip romandan alıntılarla desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kemal Tahir, Yediçınar Yaylası, roman, hapisane travması, libido

For Yediçınar Highland Heroes Trial of a Psychological Analysis

Abstract

Kemal Tahir, who was profoundly influenced by the Ottoman State, always deals with nearly the same subjects in his novels. He insistently objects to superficial Westernism and seeks for the solution of the collapse inside. Among his novels, the writer's least known, studied and analyzed novel is *Yedicinar Yaylasi*. This novel is significant in terms of revealing other aspects of Kemal Tahir's novelism in the context of the date of writing and subjects discussed despite the abundance of its common points with the writer's other novels. This study aims to present Kemal Tahir's success in the art of novel rather than his novel theory. It intends to emphasize how his libidinal energy originating from his trauma of imprisonment is reflected upon his novel characters. After specifying the whole novel in line with novel study and analysis method, the novel's characters from its basic elements have been studied and supported with quotations from the novel.

Key Words: Kemal Tahir, Yedicinar Yaylasi, novel, trauma of imprisonment, libido

¹ Yrd.Doç.Dr., Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi
e-mail: euludag@dicle.edu.tr / mehmedemin2023@gmail.com

GİRİŞ

Ahmet Mithat Efendi'ye göre roman bir insan topluğu içinde görülen durumlardan birini veyahut bazılarını kâğıt üzerine koymaktan ibarettir. Hüseyin Rahmi Gürpınar romanı ahlâkın aynası olarak görür ve onun objektifinin gördüğü manzarayı aldığını söyler. Peyami Safa'ya göre ise roman bize yansıttığı toplumla beraber onu hükmü altında bulunduran düzenleyici fikrin de emrindedir.

Sosyal-gerçekçi romancılar, birçok noktada yukarıda düşünceleri aktarılan yazarlardan ayrılırlar. Bunlardan biri olan Kemal Tahir de Anadolu insanına yaklaşmaya çalışarak sosyal-gerçekçi romancılardan ayrılır. “*Tarihe ve Osmanlı toplum yapısına duyduğu ilgi Kemal Tahir’i bir romancı olarak tarihsel dönemlere yönelmiş ve toplumu bir tarih süreci içerisinde ele almasına yol açmıştır*” (Moran 1998: 132).

Kemal Tahir, 1938 yılında bir askerî mahkemece 15 yıl hapse mahkûm edilir. Konya, Çorum, Malatya, Çankırı, Kırşehir hapishanelerinde yatar. 1950’den sonra serbest kalarak İstanbul’a dönüp yazarlığa başlar. Hayatında büyük bir yer işgal eden 13 yıllık hapis hayatını romanlarına yansıtır.

Yazarın romanlarının yazılış tarihleri incelendiğinde, bütün romanlarını hapis hayatından sonra kaleme aldığı ve yayınladığı görülür. Hapis hayatı -*Yediçınar Yaylası* romanının incelemesinde belirtildiği gibi- yazarın ruhunda olumsuz etkiler bırakır. Bu olumsuz etkilerin izleri, romanlarında açıkça görülür.

Romanın Konusu

Kemal Tahir’in 1958 yılında yazmış olduğu *Yediçınar Yaylası* romanı, Çorum ve yöresinde geçen bazı olayları içerir. Yazar, bazı tarihsel realiteleri başlangıç bölümünde verdikten sonra asıl konu olan Çakır Kâhyalar ailesinin hayat maceralarını anlatır. Bu maceralar; Çakır Kâhyalar ailesinin roman boyunca sahneye çıkışları, yaşayışları ve sahneden silinmelerinden oluşur. Kemal Tahir birçok romanını birbirinin devamı olarak yazar. Bunların arasında en eski zamanı anlatan *Yediçınar Yaylası*, 1839-1908 yılları arasındaki ıslahat ve devrim hareketlerinin yankılarını yansıtır. Ama esas vakayı, -yazarın biraz benimseyerek az da olsa eleştirel bir boyut kazandırarak anlattığı- Çorum ve çevre halkının hoş olmayan ilişkileri ve renkli hayatları oluşturur.

“*Roman anlayışım, toplumun tarihsel gelişi içinde drama çatmış tek insana dayanır. İnsan dramı ancak insanın kapana kısıldığı yerde vardır. Buradaki kısırılmışlık, bence, insanın dış itilmelerle yakalandığı bir tuzak değildir. Daha çok kendi kişiliğindeki özelliklerle gelip girdiği bir kapandır*” (Tahir 1989: 70) diyen yazar aynı zamanda, “*romancı roman yazarken, dünya görüşlerini ve felsefesini çoğu zaman ikinci planda bırakmaya çabalamalı. Romanı yanlış*

yola götürecektir romancının iç istekleridir... Bu iç istekler romanı ekseriya roman olmaktan çıkarır” (Tahir 1996: 43) der. Ancak yazar bu romanda nesnel romanı sunarken bu görüşü ile çelişir.

Başlangıçta yazar, II. Mahmut dönemine gider. Oradan Yeniçeri Ocağının kapatılmasına karşı tepkisini belirtir. Bu kısım, asıl konu olan Çorum’un Çakır Kâhyalar ailesinin renkli hayatlarının anlatılışı ile devam eder. Bir aile ilişkisinin arkasında zaman ve tarihi olaylar bir fon oluşturur.

Başlangıç bölümünde Çakırların Halil Efendi’nin hayat hikâyesine kısa bir yer ayrıldıktan sonra Halil Efendi’nin oğlu Ömer ile başlayıp Ömer Efendi’nin oğlu Kenan ile romanın sonuna kadar devam eden bir hayat serüvenine yer verilir. Ayrıca II. Mahmut’tan III. Selim’e, oradan Kavalalı Mehmet Ali Paşa ve II. Abdülhamit’e kadar eleştirel bir gözle tarihin ve olayların anlatımı yapılır. Fakat şunu belirtmek gerekir ki romancı 1910’da dünyaya gelmiştir. Yani anlattığı dönemleri ne görmüş ne de yaşamıştır. Yazarın bu dönemler hakkındaki bu yoğun bilgilerinin bir kısmını babasından bir kısmını da araştırmalarıyla elde ettiği düşünülebilir.

Yine başlangıç kısmında, Ayanlardan Dilaver Ağa ile Çakırların Halil Efendi arasında mübalağalı bir asalet ve şecere tespit etme olayı işlenir. Romanın tümüne hâkim çekirdek olay bu meseledir. Diğer olaylar bunun etrafında toplanmaktadır.

“-Bu Dilaver Ağa sizin şimdiki ayanınız bu Dilaver Paşamızın büyük dedesinin dedesidir, fermanını kâğıt mahzeninde buldum, çok göz nuru döktüm ama sonunda okumasını söktüm...”

İşte Efendiler, ağalar, bu gördüğünüz ferman Dilaver Paşa Efendimizin soyağacı fermanıdır.

Halil Efendi öfkeden mosmor kesilmiş, bundan sonra orada ne konuştuğunu, ne yediğini bilmez olmuştu... hemen Osep Çilingiryan keferesini istedi.

Halil Efendi olup bitenleri anlattı...

-Anladım -dedi-, Dilaver Ağanın soy sop peydahlamasına kızdım” (Tahir 1996: 26-28).

İnsanın en gizemli ve kompleks taraflarından biri olan ruhsal yapısının derinlemesine incelendiği yöntemlerden biri de psikanaliz olarak görülebilir. Bunun edebiyata yansması hatta psikanalitik edebiyat adıyla kuramlaşması ise son dönemlerin en dikkate değer incelemeleridir. Ülkemizdeki edebi eserlere de hakim olmaya başlayan bu bakış açısı eski eserlere yeni yönelim ve yaklaşımları ortaya koymaktadır. Oğuz Cebeci’nin ve diğer bir çok bilim insanının batıdan da faydalanarak teori ve sınırlarını belirginleştirmeye çalıştıkları psikanalitik edebiyat kuramı hala üzerinde tartışılan ve konuşulan konuların başında gelmektedir. Bu bağlamda Kemal Tahir

ile ilgili **Yediçınar Yaylası'ndaki Kahramanlara Yönelik Psikolojik Bir Çözümleme Denemesi** incelemesi teşebbüsünde psikanalitik edebiyatın izleri görülebilir. Ancak ruh gibi insanın en kompleks ve gizemli yapısından dolayı bu tarz her deneme teşebbüsünün eksik olduğu kanaati kabul edilmelidir. Çalışmanın bütün aşamalarında bu izlerin belirginleştirilmesine gayret edilmiştir.

Romandaki Şahıs Kadrosu

Yediçınar Yaylası'nın şahıs kadrosunda birinci dereceden olan ve romanın bütününde devam eden şahıslar vardır. Romanda kişilerin sayısı yazarın diğer romanlarında olduğu gibi çok geniştir. Bunca geniş şahıs kadrosunun yönetim ve denetimi bir romancılık başarısını gerektirir.

Sosyo psikolojik bir analizle bakıldığında yazarın ego vizyonunun şahıs kadrosunun tarif ve tasvirinde hakim duygu olduğu rahatlıkla görülmektedir. Üsluptaki aşırı indirgemeci betimlemeler ve transformist² belirtmeler ayrıca yazarın duruşunu belirlemektedir. Örneğin

“Kambur Kadı; -Buraya ilk geldiği gün Allah'ın hikmeti canım tam üstüne varmaz mıyım? Baktım katırcılar katırın üstünden alelacayip bir şey indirmekteler, sokuldum. Hey Yarabbi! Adam desem değil, şebek maymunu desem değil... Meğer bu mülevvesmiş... Görmemle: ‘Tamam’ dedim, ‘Uğursuzluk Çorum toprağına ayakbastı ki çok kötü bastı!’

... ‘şeytan’ dedin! Şeytana kurban olayım. Bunun yanında şeytan cennet yerinin meleği, melâikesi...” (Tahir 1996: 9, 10) şeklindeki tanımlamalar veya

“Çakır Kâhyaların Halil Efendi; -Halil Efendi bildiğimiz inatçı herif... Fazladan öfkeli...” (Tahir 1996: 14) bizim bu tespitlerimizi doğrular niteliktedir.

Kemal Tahir ayrıca romanın kahramanlarını tanıtırken ya huy ve karakterleriyle ya da temsil ettikleri misyona göre anlatır. Bazı tasvirlerinde kahramanların nevrotik bir kişiliğe veya belirtilere sahip olduğu gözlemlenir. “*Her nevrotik belirtide, hem endojenik (iç kaynaklı) hem de egzojenik (dış kaynaklı) belirtiler rol oynar*” (Adler 2001: 119). Dilaver Ağa, libidinal olarak güdülerinin esiri gibi görünmesi nevrozunun endojenik belirtileri olarak belirirken asaleti ve soyu devam ettirme güdüsü ise egzojenik belirtisidir. Burada iki nevroz çatışma halindedir.

“Dilaver ağa saf adamdı. Fazla para canlısı değildi... Bir kusuru vardı. Kariya düşün, uçkuruna gevşekti. Oğlandan kızdandan hiç çocuğu olmadığı için, bunu keyfinden değil, evlat uğruna yaptığını söylüyor, konakta birbirinden güzel dört karısı varken, üç vilayet ötede bir namı kahpenin adını duysa, o saat ısmarlayıp getirmeden gözüne uyku girmezdi. Fazladan görgeç değil, gönlü sulu herifti...”

² Transformasyon: Biçim değişimi, dönüşüm. Türkçe Sözlük, s. 2003.

Kara Cehennem; Aslı çingene idi... Kendi lâfına göre saçının kılı kadar adam asıp adam kazıklamıştı...”

“Ömer Efendi; O sıralarda Ömer oğlan beş yaşında, topaç gibi, tıknaz, inadına kuvvetli bir oğlandı.”

“O sıralarda Çakırların Ömer, on dokuz yaşında... Kızana gelmiş kurt gibi kudurgan... Arkasında dağ gibi varyet. Babası Halil Efendi altına Arap atını beş yaşındayken çekti. On dördünde beline sedef saplı Karadağ liverini kendi eliyle bağladı. Martinle turnayı vurmak her günkü işi. Kalıbı pek iri değil ama bilek kuvveti bütün akranlarından üstün... Ama asıl hüneri cirit oyunu.”

“Cemile; Dünya güzeli Cemile. O sıralarda on altısında var yok... Kastamonu taraflarının bir yayla güzeli...”

Karı yüzünü açmasıyla, Dilaver Ağa bir kere:

-Aman Allah!- diye bağırdı, bağıriş işte o bağıriş...

Bu dünyada erkeklerden Yusuf Peygamber, karılardan Züleyha anamız güzellikten yana birinciye gelirler. Kitabın yazdığı budur. Ama ne halt edelim ki, Cemile kahpesinin yanında, Züleyha anamız kocakarı bile sayılmaz” (Tahir 1996: 15, 29, 39, 41).

Kemal Tahir, romanda kadın kahramanları subjektif bir perspektifle sunar. Mesela, “İşte, Çakırların Ömer’in bu azgınlık zamanında, Cemile karının uçkuru dokuz yerinden kırılmış, yüreği dokuz yerinden göz göz delinmişti...” (Tahir 1996: 42). Kahramanlarına özellikle önder ve aydın olma vazifesi yüklemekten kaçınır. Kahramanların hemen hemen hepsi avamdan ve cahil kesimden yani mektep görmemiş kişilerdendir. (Avukat Cevdet Bey hariç) Kahramanları göz önünde -özellikle birinci dereceden kahramanları- canlandırıyormuş gibi anlatır. Romanın vakasından çok kahramanlar arasındaki mücadele okuyucunun gözüne çarpar. Kahramanlar uzun bir zaman şeridini, görev devir-teslimi yaparak temsil eder. Halil Efendi - Ömer Efendi - Kenan Efendi-/ Cemile- Benli Nazmiye – Emey (Emine) gibi.

Çakır Kâhya, Leblebici Ebubekir Usta, Cevdet Efendi romanın I. bölümünde olan ve yazarın fazla anlatmadığı şahıslardır. Yalnız, Cevdet Efendi için “Ömer’e kalsa hiç bakmayacak, sürüp gidecekti ama, ruh gibi arkadaşısı Cevdet Efendi önünü kesti... Cevdet Efendi o sıra, Çorum Medresesi’nde mollaıdı. İstanbul’a gidip dava vekili olması daha sonraki bir iş... Ama şeytanın yattığı yerden haberi var” der (Tahir 1996: 42). Avukat Cevdet Bey’in rolü romanın sonuna kadar devam eder. Yazar, kahramanları tasvir ve tarif ederken kulaktan çok göze hitap eder. Hamamcı Rufat Ağa ve Tellâk Topal Hasan yazarın romanda ikinci dereceden ehemmiyet verdiği şahıslardır.

Kemal Tahir, romanın başından sonuna kadar şahıs kadrolarını anlatırken toplumun değer yargılarına uygun olarak yalnızca iki şahıs portresini gözler önüne serer. Kadın kahramanlardan Saim Hanım dürüst, namuslu, evine ve çocuklarına bağlı, gözü dışarıda olmayan bir tiptir. Libido burada ruhsal boyuttadır ve Adler ve Jungcu anlayışa yaklaşır. Ayrıca çerçevesinde erkek kahramanlardan Çoban Hanefî fakir olmakla beraber, dürüst, sadakatli, kanaatkâr, kötü düşünmeyen ve fedakârdır. Çoban Hanefî, Narlıcadan Çalık Oğlan, Kahveci Arap Abdulfettah, Fadi Karı, Mehdi Bey, Artin Basmacıyan, Sürpik Hanım, Kenan'ın arkadaşı Murat, Güçük Eşkiya gibi şahıslar ikinci dereceden kahramanlar olup yazarın fazla bahsetmediği kişilerdir. Yazar bu şahısları, romanın merkezi şekli ve olaylarıyla az da olsa ilintiler.

Hemen hemen hepsinin bir vazifesinin olduğu kalabalık bir şahıs kadrosu bulunmaktadır. Yazar, kahramanlara bazen insaf düsturlarını aşan ve realitelere uymayan bir eleştirel gözle bakar. (Uzun İmam, Gâvur Ali, Abuzer Ağa, Deli Elvan vb.) Kahramanları anlaşılır bir dil ile anlatırken; deyimler, atasözleri ve argo ifadelerden de yararlanır.

Roman Tekniği Açısından Şahıslar

Yediçinar Yaylası'na roman sanatı bağlamından bakıldığında ise şahıs kadrosunun sisteme yazar tarafından bütüncül olarak uygulandığı görülür. Çünkü

“Roman bir takım elemanlardan örölmüş bir sistemdir. Bu sistemin oluşmasında, vaka, dil, kişi ve teknik olmak üzere dört ortam önemli rol oynar. Romanın bilinen estetik dünyası kurulurken, vakaya kişi veya kişilerle canlılık kazandırılır ve bu canlılık dil ve anlatım teknikleriyle dışa yansıtılır, hissettirilir. Sonuçta aslının benzeri olan bir dünya, literatürdeki adıyla “kurmaca” bir dünya elde edilir. Romancının muhayyile gücü ve yazma yeteneğiyle aslına benzer yaratılan bu dünyada başlıca ilgi odağı, kişidir” (Tekin 2001: 70).

I. bölümünden başlayıp son bölüme kadar rolü devam eden ve romanın birinci dereceden kahramanlarından olan *Emey Hanım (Emine)* etrafı diğer insanlarla çevrilmiş bir merkezdir. Kemal Tahir, Emey'i anlatırken toplumsal bir zaafi dile getirir. Ancak bireyin libidinal ihtiyacını dile getirirken ahlâki kuralları fazla göz önüne almaz veya bir sanatçı duyarlılığı olmadan pervasızca konuşur ve yazar. Aşağıda örneklerde olduğu gibi Emey'in yalnızca vücut güzelliğini tasvir eder.

“Karı orta boyluydu. Tıkızdı. Başındaki fese bir kara yazma sarmış, ucunu Parlak İhsan'dan daha yiğitçe omuzuna salmıştı. Göğüsleri nerdeyse sıkmasını yarıp dışarıya uğrayacak...” (Tahir 1996: 76, 77, 82).

Emey Hanım'la ilgili libidinal tarif ve tasvirler romanda sıkça rastlanılır. Yazarın sezgisel yoğunlaşmasının bu tarzda şekillendiği açıkça görülür. Buna karşılık Kemal Tahir

Yediçınar Yaylası 'nda, Çakır Kâhyaların Ömer Efendi ile soylu bir hanedan ailesi portresi de çizer. Çakır Kâhyaların özelliklerini anlatırken bu görülür.

“Halil Efendi-Ömer Efendi-Kenan Efendi...

Çakır Kâhyaların Ömer Efendi konağının selâmlık sayvanında sedire kurulmuştu. Elli yaşlarında orta boylu, tıknaz, kırmızı suratlı bir adamdı. Kızıla çalan kırçıl sakalını kısa - yuvarlak kestiriyor, abâni sarıklı ferini her zaman, kopuk-ipsiz talamı gibi sağ kaşının üstüne kabadayı gibi eğiyordu. Ama üzerinde, birçok ağaların uydurma somurtkanlığı, kibirli kasılması yoktu. Canı konuşmak istediği halde ‘Ağır...’ desinler diye, kendini sıkımsaz, birini dinlerken, başka şeyler düşünüyor görünmek için gözlerini duvara dikmezdi. Tersine gülyüzlü, şakacıydı...

Dünyada hiçbir şeyi umursamadan yaşama bakıyor, insanoğlu ile çatışmaktan hiç hoşlanmıyordu. Arada bir tutan gürültülü öfkesini bile, sanki iş olsun diye kullanırdı. Aptal sayılmamak için, arasına cimrileşen cömertlerdendi...

Tez canlıydı. Rahatça bağdaş kuracağına, hemen sıçrayıp kalkacakmış gibi, bir dizini bükerek otururdu. Ensesi kırmızı, bilekleri kalındı. Sofrada iyi yemeğe, yatakta güzel karılara çok iştahlıydı. Dudaklarını ikide bir yalayıp yutkunması, bu iki çeşit açlıktan hemen hemen hiç kurtulmadığını meydana koyuyordu” (Tahir 1996: 83).

Romanın birinci dereceden kahramanlarından olan Çakır Kâhyaların Kenan Efendi, Çorum'un Çakır Kâhyalar ailesinin son şahsıdır. Çakır Kâhyalar ailesinin maceraları Kenan'la son bulur. Yazar Çakır Kâhyalar ailesi için biçtiği elbiseyi Kenan'ın üzerinde son dikişlerini ve rötuşlarını yaparak vitrinler. Yazar, Kenan Efendi'yi anlatırken onu Ömer Efendi'yi anlatır gibi anlatmaz. Kenan'ı, Emey'i elde etme ve Arap atını alma güdüleri ve ihtirasları ile sunar.

“Çakırların Kenan onbeş-onaltı yıllık ömründe bir doğru karıyı ilk defa baştan çıkardığı için cep aynasında suratına bakarak kasılıyordu...

Kenan dört gecedir ahırın dört yanını düven sürer gibi dolanmakta, gündüzleri bütün öfkesini fukara arap atından çıkarmak için, hayvanı deli deli koşturmaktaydı...

Kenan, Mart ayının kedi kızgınlığıyla kudurmuştu. Geceleri iki saat uyursa uyuyor, sabaha kadar of çekerek durmadan cigara içiyordu...” (Tahir 1996: 214, 215).

Benli Nazmiye, Saime ve Güllü Hanım, bu üç şahıs da romanda önemli yerlerdedirler. Kemal Tahir, Çakır Kâhyaların Ömer Efendi'nin eşlerini, aralarındaki kıskançlık sahneleri ile öne çıkarır. “*Nazmiye, kalçasını cilveyle kaşıyarak pencerenin önünde durdu, avluda çamaşır*

seren Emey'e bir zaman dalgın dalgın baktı. Yüreği sıkılıyordu. Kenan oğlanın Emey karyı gözüne kestirdiği günden beri, bu can sıkıntı apansız gelmiş, yüreğine taş gibi oturmuştu” (Tahir 1996: 228).

Romadaki şahıslar ile vaka, mekân ve zamanlar arasında tam bir uygunluk vardır. Olayların geçtiği yerler, olayları yaşayan kişiler ve olayların olduğu zamanla olayların anlatıldığı dil ve üslup hem çok bilinçli hem de bütünleştiricidir.

Yazar şahısların vakalarla -özellikle çekirdek vakayı- olan ilintisini aynı başarıyla romanın sonuna kadar devam ettirir. Özellikle aynı vakayı, şahısları değiştirip bakış açısını, dil ve üslubunu değiştirmeden romanın sonuna kadar sürdürür. Meselâ, ilk bölümde Dilaver Ağa-Çakır Kâhyaların Ömer Efendi-Cemile üçlüsü arasındaki olayı, II. ve III. bölümde Çakır Kâhyaların Ömer Efendi-Kenan Efendi-Emey arasında gerçekleşir. Bu kadar geniş şahıs kadrosu ile olaylar arasında herhangi bir karışıklığa meydan vermeden ustalıkla vazifeleri taksimi Kemal Tahir'in bir romancılık başarısı olarak görülebilir. Şahıslar ve yüklendiği roller arasında tam bir uygunluk görülür.

Romadaki vakalar ve kahramanlar arasındaki ilişki birbirini tamamlar. Yani yazar, bu zinciri araya kopukluk koymadan sıralar. Mesela, Kenan Efendi'nin aldığı Arap atıyla Emey'lerin aynı ahıra veya yan yana yerleştirilmesinde yazarın büyük bir başarısı vardır. Zaten olayların gelişim seyri ve Kenan'la Emey arasındaki ilişki bunu gösterir. Yine yazarın Dilaver Ağa'nın konağını, cirit meydanı yolunun üzerine yaptırması ve Cemile ile Çakır Kâhyaların Ömer Efendi arasındaki ilişki, olaylar arasında ilişkinin ve bağlantının ne kadar ustaca kurgulandığını gösterir. Vakalarla şahıslar arasında gerçek tesadüfler değil hileli ve şüpheli tesadüflere rastlanır. Mesela, Abuzer Ağa'nın Kerbelâ'dan Çorum'a gelmesi ve Türkçe bilmemesi tesadüfî görünse de tesadüf değil. Çünkü Abuzer ve ailesinin Türkçe'yi bildiklerini yazar okuyucuya hissettirir.

Roman Boyunca Kişilerde Görülen Periyodik Değişiklikler

Yediçinar Yaylası'ndaki şahıslarda en çok değişiklik Çakır Kâhyalar ailesi ile Abuzer Ağa'nın ailesinde görülür. En evvel Çakır Kâhyaların Halil Efendiye ve ihtiyarlığına daha sonra da öldüğü belirtilmeden sahneden silinişine tanık olunur. Hemen arkasında yazar aynı aileden Ömer Efendi'yi sahneye sürer. Önce gençliğini, cirit meydanındaki yiğitliğini anlatır. Daha sonra yavaş yavaş ihtiyarlığını ve ikinci dereceye düştüğünü hissettirir. Yazar özellikle Ömer Efendi'nin bu değişikliği içinde değişmeyen tarafının huyunun olduğunu da vurgular.

Aynı aileden Kenan Efendi'nin ise çocukluk, gençlik ve belirsiz olan akıbeti anlatılır. Yazar, bilhassa Kenan Efendi'nin Emey'i elde etmek için takip ettiği davranışlarının değişikliğini gözlemler. Kenan'ın Emey'le beraberken Abuzer Ağa'nın gelebileceği konumu

karşısındaki tavrı, Abuzer Ağa'yı Yediçınar Yaylası'na yerleştirmek için Çoban Hanefi'yi ortadan kaldırma çabaları çok açık bir şekilde okuyucuya hissettirilir.

Abuzer Ağa ile Emey'deki değişiklik tamamen kılık kıyafet ve dışa bakan bir değişikliktir. Yazar, bu ailenin Çorum'a ilk gelişlerinden önce insan tipinden uzak bir tipte -ayı dönmesi- tasvir eder. Sonra iyi bir hamam operasyonu ile istediği şekle sokar.

Aşağılanan ve utanç verici duruma düşen roman kahramanlarının psikanalitik yaklaşımlarla analiz edilişleri ilginç sonuçlar doğurabilir. Bu durum, kahramanların kişilik ve kimlik yapılanmalarını, gelişim seyrini inceleme fırsatı oluşturur.

“Lichtenstein bu konudaki görüşlerini şöyle geliştirir: ona göre dönüşüm (metamorfoz) ve kimlik sahibi olma durumları, insanın varoluşunun iki uç noktasıdır. Utanç, kimliğin terk edilmesi ve metamorfoza geçilmesi, yani ‘insan dışı bir varoluş biçimi’ne yönelmeye ilişkin isteklerin aniden yüzeye çıkması durumunda gösterilen bir tepkidir. Ego, söz konusu eğilimi bir tehlike olarak algılar ve buna endişe duyguları ile karşılık verir. Bu bakımdan, utanç duygusunun metamorfoza yönelik isteklere karşı bir mücadele durumunu gösterdiğini söyleyebiliriz” (Cebeci 2004: 97).

Yazar kahramanlarını bu dönüşümün içine sokar. Özellikle Abuzer Ağa ve Emey tam bir kimlik ve kişilik çatışması yaşarlar. Sonuçta da yazar kahramanlarının ve olayın gerçekleştiği mekânın sahiplerini değiştirir. Metamorfozu geniş anlamda gerçekleştirir.

Roman Kahramanlarındaki Libidinal Unsurlar

Genel olarak romandaki kahramanlar ve olayların tanıtımından sonra romanın sonuna kadar okuyucunun karşılaştığı en belirgin durum, libidonun kahramanlar arasındaki dışa vurumu ve çoğu zaman da olumsuz yansımalarıyla romanın coğrafyasını kaplamasıdır. Bu durum, romanın neredeyse her kısmında gözlemlenebilir.

Yazar, çoğu kahramanlarını bir hikâyeci üslubuyla anlatır. Kadın kahramanları anlatırken genelde objektiflikten ve toplumsal değerlerden uzaktır. Psikanalitik bir bakışla belirtmek gerekirse kadın kahramanlar özellikle Emey, bir libido merkezidir. Buradaki libido ise biyolojik bir enerji ve fizyolojik bir varış merkezidir. Ağalıktan çobanlığa düşüşün ve çobanlıktan ağalığa çıkışın temelinde yatan psikolojik aktivite ve bedensel mücadele hep Emey merkezli görülür. Yani cinsellik üzerine kurulmuş bir roman ağı erkek kahramanların en zayıf noktası ve kadınların kuvvetli noktası olarak görülebilir. Jung'un belirttiği gibi kadınların bilinçli olarak aşağılanmasının ardında bu bilinç ötesindeki zaaflık ve acizlik yatar. Çünkü romanda geçen kadınlar hamamında olan ve lezbijenlikle bir bağlantı kurulmaya çalışılan

küçük bir olayın önemli bir şuuraltı isteği olarak belirmesi bir psikolojik aktivite gibi görünmektedir.

Yazar, erkek kahramanları roman düzlemine yerleştirirken sanki gördüğü gibi değil de görmek istediği gibi tasvir eder. Onları çoğunlukla, zaaflık güduları ve ihtirasları sonucu kaybettikleri ile ortaya koyar. Erkeklik kompleksine hâkim olan duyguları sanatsal bir üslupla ve sosyal-gerçekçi bir romancı anlayışıyla vurgular.

“Psikanaliz, sanatsal yeteneğin yetkin bir biçimde geliştirilmesi konusunda kesin bir reçete sunmaz, fakat bunun bazı bileşenlerini öne sürer. Her şeyden önce Freud, herhangi birisinin çocukluk çağında olduğu gibi, sanatçının çocukluk çağında da çok yönlü ve sapkın özellikte, güçlü içgüdüsel gereksinimler saptamıştır. Sanatçı için benzersiz nitelik taşıyan etken, libido ya da enerjinin tüm niceliği gibi gözükmekteydi; başka bir deyişle, sanatçıların çoğu enerjik yaşayan insanlardır. Alışılmışın üstündeki bu dürtü yoğunluğunun dengelenmesi, normal büyüme sürecinin içinde yer alır; bu uyarılar gerçeklik koşulları tarafından engellenir ya da sanatçının ‘ilkel dürtüleri yüceltme konusundaki olağanüstü kapasitesi’ aracılığıyla başka yere yönlendirilir ya da baskılanır ve karşıt-tepki yoluyla tersine çevrilir ya da aşırı bir biçimde ödünlenir. Bu üç yeti sayesinde, sanatçı ya da yazar özgül bir yüceltmeye sahip olduğu görüntüsünü verir. Freud’a göre o, aynı zamanda “bir çatışma için sonucu belirleyici nitelikte olan bastırmalarda belirli bir derecede gevşeklik” gösterir gibidir; burada sözü edilen çatışma, sanatsal yüceltmenin tamamen ya da kısmen gidermiş olduğu nevrotik çatışmadır. Yazara ya da sanatçıya, başkalarının zihnindeki gizli dürtüleri algılama duyarlılığını ve kendi bilinç dışı konuşurca cesaretini veren şey de, bu ‘bastırma gevşekliği’dir (Holland 2002: 23, 24).

Hapishane travması ve kapana kısıtılma baskısının sonucunda oluşan iç istekler ve dış itilmeler yazarın sanatçı yetisiyle fakat nevrotik bir tarzda kahramanlara yansır. Romanın kahramanları çoğu zaman fizyolojik olarak tasvir edilir ve iç istekler dış tasvirlerle anlatılır. Yazar özgürlük-tutsaklık çatışmasını ve libidinal bastırılmayı fizyolojik tasvirlerle gevşetmeye çalışır.

“O sıralarda Çakırların Ömer on dokuz yaşında... kızana gelmiş kurt gibi kudurgan... Arkasında dağ gibi variyet...

Ciridi, Ömer zibidisi gibi oynayan o zamana kadar görülmemişti. Çakırların Ömer, cirit meydanına çıktı mı, oğlu bir tane olanların yüreğini ölüm korkusu alıyordu.

İşte Çakırların Ömer'in bu azgınlık zamanında, Cemile Karının uçkuru dokuz yerinden kırılmış, yüreği dokuz yerinden göz göz delinmişti. O akşamdan tezi yok oğlana: 'Tenha zamanda gelsin de bir acı kahvemi içsin...' diye haber uçurdu" (Tahir 1996: 41, 42).

"Ağalık vermekle olur." diye başlayan I. bölümde anlatılan olayların yeri, Çorum'da Avukat Cevdet Bey'in evinin bahçesidir. Tarih, 14 Mayıs 1908 (Meşrutiyetin ilanından iki ay önce). Saat ise gecenin -alaturka- üçüdür. Bu bölüm, romancının hapisteki psikolojisinin bir yansıması olmakla beraber libido eksenindeki ihtiyaçların da açığa vurulma belirtilerini taşır. Burada Kemal Tahir, Çakırların Ömer Efendi ile Ömer Efendi'nin oğlu Kenan'ın aynı kadınlarla olan ilişkilerini anlatır. Yazar her ne kadar bu tarz ilişkilerin toplumumuzda hoş karşılanmadığına işaret etse de Freudiyen bir anlayışla libidinal enerjinin bir yansıması olarak karşımıza çıkmasına da engel olmak istemez.

Cinsellik, üzerinde çok konuşulan ve birçok araştırmancının vazgeçilmezleri arasında olan insani bir durumdur. Bazı anlayışlar, libidonun cinsellik boyutunu yaşamın vazgeçilmezi olarak addederken bazıları da sadece neslin devamı ve yaşamın olağan bir parçası olarak tanımlarlar. Psikanalizde, psikoseksüel gelişmede ve birçok alanda kullanılan libidoya değinmek Kemal Tahir'i anlamada ve *Yediçinar Yaylası*'nı çözümlemede önemli bir etkidir.

"Libido, psikanalizde kaynağını idden alan ruhsal enerji. Freud'un ilk yazılarında cinsel ağırlıklı bir anlam taşımasına karşılık, sonrası yazılarında içgüdü teorisinde yaptığı değişikliklere bağlı olarak, her türlü ruhsal enerjiyi içeren ve hem yaşam hem de ölüm içgüdüsünü (eros ve tantos) kapsayan bir kavram olarak kullanılmıştır. Freud'a göre zihnin sabit bir enerjisi (libidosu) vardır. Bu enerji her türlü düşünme, hayal gücü, bellek ve cinsel itkiye yakıt sağlar. Freud'a göre evren gibi ruhsal aygıt da enerjiyi ne yok edebilir, ne de yaratabilir; yapabileceği tek şey libidoyu bir biçimden diğerine dönüştürmek, ya da bir yerden (işlevden) bir başka yere aktarmaktır. Örneğin bastırma ve takıntı gibi süreçler, idden önemli ölçüde enerji harcar ve dolayısıyla kişinin diğer işlevlerde kullanabileceği enerji miktarını önemli ölçüde azaltır" (Budak 2003: 485).

İncelenen romanda cinselliğin neden olduğu çatışmalar merkezi oluşturur. Burada libidonun varlığı açıkça hissedilir. Birinci bölümde, kendilerine fakir bir aile görünümü veren fakat gerçekte bunun tam tersi ve hiçbir suretle bir Kerbelâ yani doğu ve güneydoğu ailesi tipi ile benzerliği bulunmayan dejenere bir aile örneği ile Kenan'ın, Abuzer Ağa'nın küçük hanımı (Emine) Emey'e olan tutkuları anlatılır. Bu konu, romanın II. bölümünde de işlenir. Romanın sonunda *Yediçinar Yaylası*'nın sahibi el değiştirir. Abuzer Ağa Emey'i yani libidinal zaafı kullanarak yaylayı elde eder.

Roman Kahramanlarının Nevrotik Durumları

Kemal Tahir bu romanda şahısları psikolojilerini derinlemesine vermeye kalkmaz aynı zamanda kahramanların kültürel nevrozlarını ve çatışmalarını ortaya koyar. Bu nevrozu belirleyecek bir de dil kullanır.

Karen Horney, nevroza Freudiyen yaklaşımdan farklı bir gözle bakar. Freud'un nevrozla ilgili görüşlerini hem benimser hem de eksik bulur. Nevrozun yapısını irdeler ve nicellikten ve cinsellikten doğan nevrozların yanında bir de *kültürel nevroz*lardan bahseder. Horney bu durumu şöyle açıklar:

“Bireydeki nevroitik gelişme nihai anlamda yabancılaşma, düşmanlık, korku ve azalan özgüven duygularından kaynaklanmaktadır. Bu tutumlar kendi içinde bir nevroz oluşturmaz, ancak nevrozun gelişebileceği bir temel yaratır, çünkü potansiyel açıdan tehlikeli olarak algılanan bir dünyaya yönelik temel çaresizlik duygusunu yaratan şey bunların bileşimidir. Güvenliğe ve doyuma yönelik bazı katı arayışları zorunlu kılan şey, temel kaygı veya temel güvensizliktir ve bu arayışların çelişik yapısı nevrozların çekirdeğini oluşturur. Dolayısıyla kültürel koşullarda nevrozları etkileyen ilk etkenler grubu, duygusal yalıtım, insanlar arasında potansiyel düşmanca gerilim, güvensizlik, korku ve bireysel bir güçsüzlük duygusu yaşıtan koşullardır” (Horney 1999: 145).

Kahramanların yaşadıkları ruhsal ve bedensel incinmelerin altındaki sebepler irdelendiğinde sevgisizliğin ve korkunun gösteriminin kültürel nevrozlara kaynaklığı ettiği görülür. Abuzer Ağa, yazarın romanda en fazla yer verdiği şahıslardan biridir. Romandaki yerine göre Abuzer Ağa'nın şahsiyeti ilk bakışta karşımıza hemen çıkmaz. Roman boyunca bu şahsiyetin şekillendiğini görürüz. Ve yazar romanın sonunda çoban olacak olan Abuzer'i ağa yapar.

Yazarın Abuzer Ağa tasvirlerinde ve tahlillerinde çoğu zaman bir küçümseme görülür. Özellikle Abuzer'in şahsiyetini şekillendirdiği sahnelerde Kemal Tahir, okuyanlara hayal kırıklığı yaşatacak portreler çizer. Kültürel nevrozun sebep olduğu çatışmalar çok net hissedilir. Birçok olumsuz tutumla karşı karşıya kalan Abuzer Ağa, bütün bu ötelenmeler sonucu oluşan çaresizliğin üstesinden gelir. Ağa olur ve yayla el değiştirir. Yazar sosyal-gerçekçi bir bakış açısıyla Abuzer Ağayı tasvir eder.

“... Herifin surati karakıl ormanından görülmüyor ki ne biçim bir yaratık olduğu anlaşılın. Pala bıyıklar saça kirpiğe karışmış, göz oklarıyla dişlerinin parlaklığı da olmasa , -Arap ecinnisine uğradım- diyerek insanın ödü çatlar.

... Bana kalırsa bu herif, adam filan değil, bildiğin ayı... Ormanını yakmışlar da bunu böylece Çorumlunun başına bela sürmüşler.

-Evet ben buna adam diyenin gelmişini geçmişini...

Arapça üstüne bu dil! Farketmedin mi oğlum, işte tam kahveci Abdulfettah rezilinin dilleri...

-Gülmekteyse...âdemoğlu olmasın!

-Şimdi halt ettin. Böyle âdemoğlu mu olurmuş!

-Çingene kurban olayım. Hiç bu kılıkta çingen mi olur? Herif bir don bir gömlek... Tu Allah belanı versin ... Ulan sırtındakileri giydin giyeli hiç mi yıkamadın rezil? Evet , bunların yurdu her nereyse, düğme nedir bilmeyen bir memleket... Hele şu gövdeye hele... Bunu bala daldırmışlar da kara keçi kılına yuvarlamışlar. Haşâ kabul etmem! Bunlar çingen mingen değil... Bunlar yangına uğramış çam gövdesi karalığında bir başka millet. Sanki cehennemin katran kazanına dalıp çıkmışlar..." (Tahir 1996: 71, 73).

Libidinal enerjinin cinsellik ve bireysellik üzerine yoğunlaştığı travmanın sebep olduğu bu romandaki başkahramanı Emey'i (Emine) elde etme nevrozu Kemalettin Tuğcu'nun *Hissiz Adam* romanında Afyon halkının Doktora ve Nina'ya karşı obsesif kişiliklerinde ve eylemsel şiddetlerinde de görülür. Romandaki bu çatışma Freudiyen ve Adlerci bakışı ortak paydada buluşturur. Libidinal problemleri olan ve Nina'yı elde etmek isteyen Afyon erkeklerinin duygularını ve ihtiraslarını nasıl dışa vurduklarını ortaya koyar. Böylece bu yaklaşım tarzının bir çok yazar için ortak bir yazarlık alanı oluşturduğu görülebilir.

SONUÇ

Romandaki psikolojik derinliği anlamak için romancının hayatına bakmak gerekir. Kemal Tahir, on üç yıl hapiste kalır ve hapis hayatının verdiği sıkıntıları yaşayarak o psikolojiyi derinlemesine hisseder. Özellikle duygusal gelişim evresinin zirvesinde olduğu bir zamanda hapse girmesi onun şuur altına bazı şeylerin yerleşmesine sebep olur. Bu şuuraltı psikolojisiyle romanın kahramanlarını ve romanın mekânlarını subjektif tarzda tasvir ve tahlil eder. Baskılanma ve kapana kısıtılma duygusunun yansımaları görülür.

Yediçınar Yaylası romanı bir vaka romanı, yani psikolojik bir roman değildir. Ama Kemal Tahir, özellikle kadın ve erkek kahramanların tahlilini yaparken hapiste olan insanların, genelinin libidinal duygularına tercüman olduğu kanaatini vermeye çalışır. Ayrıca Abuzer Ağa ailesi modelinde fakirlik psikolojisinin insanı nerelere getireceğini ve insana neler yaptırabileceğini de anlatır.

Yediçınar Yaylası romanındaki şahıslardan hareketle aile yapısının sağlam bir aile yapısı olmadığı görülebilir. Sadakatsizliğin, ihtirasın, aldatmanın, yozlaşmışlığın ve bozulmuşluğun kendini tam hissettirdiği aile bireyleri Türk toplumunun hiçbir yerine yerleştirilemeyecek bir

yapıda karşımıza çıkar. Romanda; sosyal, kültürel ve ahlâksal çözümlerin olduğunu hissettiren bir şahıs kadrosu eylemleri gözler önüne serilmektedir.

Yediçınar Yaylası 'ndaki Kemal Tahir, romana bir yayla havasının serinliğinden çok bir hapis hayatının ve kapana kısılmışlığın ruhtaki olumsuz etkilerini, sübjektif gözlem ve tasvirlerin yansımalarını, tarihin ve Osmanlı devletinin son dönem kargaşasını yansıtır. Bu roman, okuyucuyu bazen kırsallığın saflığı arkasında bile sorgulamanın gerekliliği ilkesine yöneltir- Abuzer Ağanın tavrından hareketle- bazen de romanın asli unsurlarının tahlilindeki bedensel hazzın ruhsal ihtiyaçların önüne bu denli çıkması karşısında yazara cephe almasına sebep olur.

Romanın sonuna dek okunmasının temel nedenlerinden biri de roman kahramanlarındaki değişimlerin yazar tarafından çok başarılı bir şekilde idare edilmesi ve asli unsurların ve ayrıntıların vakalarla çok iyi ilintilenmesi, romandaki canlı hemen hemen her varlığın olaya bizzat müdahil edilmesidir. Kişilerin ve varlıkların karakterizasyonunda yazar ne tam bir açıklama yöntemi ne de tam bir dramatize yöntemi kullanır. Kişileri ve varlıkları ortama uygun olarak tanımlar ve tasvir eder. Dış iteklemelerden çok kapana kısıtılma sonucu oluşan iç istekler sonucundaki oluşan libidonun sebep olduğu travmalar, nevrozlar ve çatışmalar sosyal-gerçekçi roman anlayışı içinde ve kahramanların tasvir ve ihtiraslarında ustaca ortaya konulur.

KAYNAKLAR

- Adler, A. (2001), Psikolojik Aktivite (Çeviren: Belkıs Çorakçı), Say Yayınları, İstanbul.
- Budak, S. (2005), Psikoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Cebeci, O.(2004), Psikanalitik Edebiyat Kuramı, İthaki Yayınları, İstanbul.
- Holland, N. N. (2002), Psikanaliz ve Shakespeare (Çeviren: Özgür Karaçam), Gendaş Kültür Yayınları, İstanbul.
- Horney, K. (1999), Psikanalizde Yeni Yollar (Çeviren: Selçuk Budak), Öteki Yayınları, Ankara.
- Jung, C.G.(2005), Dört Arketip (Çeviren: Zehra Aksu Yılmaz), Metis Yayınları, İstanbul.
- Moran, B.(1998), Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış, C.II. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Tahir, K. (1996), Yediçınar Yaylası, Adam Yayınları, İstanbul.
- Tahir, K.(1989), Notlar I. Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Tekin, M. (2001), Roman Sanatı (Romanın Unsurları) 1, Ötüken Yayınevi, İstanbul.
- Stanzel, Franz K. (1997), Roman Biçimleri (Çeviren: Filiz Tepebaşılı), Çizgi kitabevi, Konya.
- Naci, F. (1990), 100 Soruda Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Stevick, P. (1988), Roman Teorisi (Çeviren: Sevim Kantarcıoğlu), Gazi Üni. Yayınları, Ankara.
- Türkçe Sözlük (2005), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.